

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології та соціології
Кафедра загальної і соціальної психології та соціології
Кафедра педагогічної та вікової психології

СИЛАБУС
діагностичної практики
підготовки Бакалавра
спеціальності – 053 Психологія
освітньо-професійної програми – Психологія

для денної та заочної форм навчання

Луцьк – 2020

Силабус діагностичної практики підготовки бакалавра галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 – психологія, за освітньо-професійною програмою - психологія

Розробники:

Мудрик А.Б., доцент кафедри загальної та соціальної психології і соціології, кандидат психологічних наук

Гошовська Д.Т., доцент кафедри педагогічної та вікової психології, кандидат психологічних наук

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри загальної та соціальної психології і соціології

Протокол № 2 від 15 вересня 2020 року

Завідувач кафедри: проф. Лазорко О.В.

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології

Протокол № 1 від 27 серпня 2020 року

Завідувач кафедри: проф. Гошовський Я.О.

I. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 – соціальні та поведінкові науки 053 – психологія Психологія Бакалавр	Нормативна
		Рік навчання <u>2</u>
Кількість годин/кредитів <u>120/ 4</u>		Семестр <u>4</u> -ий
ІНДЗ: немає		Самостійна робота <u>114</u> год.
		Консультації <u>6</u> год.
	Форма контролю: залік	
Мова навчання українська		

Таблиця 2

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання на базі: атестата про повну загальну середню освіту; диплома молодшого спеціаліста; диплома молодшого	05 – соціальні та поведінкові науки	Нормативна
	053 – психологія Психологія	Рік навчання <u>2</u>

бакалавра.	Бакалавр	
Кількість годин/кредитів <u>120/ 4</u>		Семестр <u>4</u>-ий
ІНДЗ: немає		Самостійна робота <u>114</u> год.
		Консультації <u>6</u> год.
Мова навчання українська		Форма контролю: залік

Таблиця 3

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання на базі диплома молодшого спеціаліста, молодшого бакалавра	05 – соціальні та поведінкові науки	Нормативна
		Рік навчання <u>2</u>
Кількість годин/кредитів <u>120/ 4</u>	053 – психологія	Семестр <u>3</u>-ий
		Самостійна робота <u>106</u> год.
ІНДЗ: немає	Психологія	Консультації <u>14</u> год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання українська		

II. Інформація про викладача

Мудрик Алла Богданівна

кандидат психологічних наук

Доцент

Доцент кафедри загальної і соціальної психології та соціології

Контактна інформація: мобільний телефон +380955183570; електронна адреса Mudruk.Alla@eenu.edu.ua

Консультації відбуваються за графіком чергувань викладача, кожену середу з 14.00 до 16.00 ауд.111. Якщо студенти потребують додаткової консультації, то час узгоджується з викладачем заздалегідь.

Гошовська Дарія Тарасівна

Кандидат психологічних наук

Доцент

Доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Контактна інформація: +380509171792, Hoschovskadarija@eenu.edu.ua, Daria66@ukr.net, <https://wiki.eenu.edu.ua/wiki/>, <https://scholar.google.com.ua/>

Консультації відбуваються за графіком чергувань викладача, кожен вівторок з 14.00 до 16.00 ауд.201. Якщо студенти потребують додаткової консультації, то час узгоджується з викладачем заздалегідь.

III. Опис дисципліни

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою виробничої діагностичної практики є: поглиблення теоретичних знань, які студенти отримали при навчанні у вузі; отримання навичок оперативного планування програми діагностичного обстеження у відповідності до побажань замовника; отримання навичок самостійного діагностичного обстеження в малих групах; перевірка здатності студентів-психологів до створення довірливих і продуктивних контактів з членами і керівниками малих груп; оцінка готовності студентів до самостійної творчої діяльності з вивчення соціально-психологічних характеристик малих груп; отримання навичок обробки результатів проведених психологічних досліджень, компетентної інтерпретації отриманої психологічної інформації; оволодіння вміннями оформляти результати соціально-психологічних обстежень

Основними завданнями є:

- опрацювання наукової та методичної соціально-психологічної літератури з питань теорії і практики психологічної діагностики;

- ознайомлення із місцем практики, групою обстеження, керівником групи обстеження;
- участь у проведенні прикладних психологічних досліджень, що здійснюються на базі практики;
- формування вмінь та навичок професійної діяльності, оволодіння різноманітними методами і формами її здійснення, опрацювання прикладних алгоритмів вирішення конкретних психологічних завдань;
- участь у різних формах педагогічних, профорієнтаційних, навчально-методичних заходів: лекції, практичного заняття, педагогічної ради, уроку тощо
- формування навичок особистісної рефлексії психологічної проблеми шляхом вивчення практичного запиту, дослідження контексту ситуації, висування гіпотез щодо причин та джерел явищ, що спостерігаються, практичних вмінь, необхідних для виконання поставлених завдань;
- розробка програми прикладного соціально-психологічного дослідження щодо запиту організації у вирішенні соціально-психологічних проблем;
- проведення соціально-психологічного дослідження відповідно до робочого плану програми, обробка та аналіз результатів;
- складання звіту за результатами проведеного дослідження.

студенти повинні знати:

- основні відомчі нормативно-правові акти, які регламентують діяльність практичного психолога в установі (організації);
- функціональні обов'язки психолога установи (організації);
- механізми самомотивації та організації психологічних досліджень;
- основні методи психологічних досліджень;
- особливості вибору та застосування психодіагностичних методів у практичній діяльності психолога;
- соціально-психологічні характеристики особистості;

вміти:

- здійснювати підбір психодіагностичного інструментарію, необхідного для проведення соціально-психологічного дослідження;
- проводити соціально-психологічні обстеження, передбачені програмою практики;
- здійснювати обробку результатів дослідження і їх аналіз;

- підготувати розгорнуту соціально-психологічну характеристику групи, рекомендації адміністрації чи іншому замовнику дослідження щодо роботи з групою;
- узагальнювати та обґрунтовувати результати матеріалів практики.

2. *Результати навчання (Компетентності)*

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9 Здатність працювати в команді.

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.

СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

3. Структура навчальної дисципліни

Етапи практики

Етапи	Зміст роботи	Терміни виконання
I етап — підготовчий.	- бути присутнім на зборах з практики; - ознайомитись з програмою; - отримати індивідуальне завдання у керівника і узгодити з ним календарний план роботи на період; - індивідуальне завдання внести у щоденник практики.	Перший тиждень
		1-2 тиждень
II основний етап	- якісно і повністю виконати індивідуальне завдання;	2-3 тиждень
III заключний етап	- зібрати і узагальнити матеріал з практики;	3-4 тиждень

4. Види (форми) індивідуальних завдань

I тиждень	Знайомство з роботою психолога у школі, навчальною групою. Ознайомлення з документацією. Складання індивідуального плану роботи, зокрема програму комплексного дослідження особистості. Планування роботи на тиждень. Планування і методична підготовка до діагностики особистості і колективу.	Перша консультація керівника
II тиждень	Проведення дослідження, обробка результатів, підготовка до проведення профорієнтаційної роботи.	Друга консультація керівника

III тиждень	Визначення за результатами діагностики пріоритетних напрямів подальшої роботи, проведення профорієнтаційної роботи.	Консультація керівника
IV тиждень	Оформлення документації. Оформлення результатів консилиуму. Підготовка та здача звітів. Підведення підсумків практики.	Остання консультація керівника

5. Програма комплексного дослідження особистості

№ п/п	Параметри, які вивчаються	Методи
1.	Загальні відомості (ПІБ, вік, склад родини, стан здоров'я, умови сімейного виховання)	Аналіз особистісних справ, бесіда [1, 9, 14, 20]
2.	Якості особистості: 1) темперамент; 2) характер; 3) структура потреб та мотиваційної сфери; 4) життєва позиція; 5) самооцінка, рівень домагань; 6) здібності, інтереси, схильності; 7) актуальний стан;	Спостереження, тести з визначення темпераменту [11, 11, 17] Опитувальники ПДО, МПДО, тест Лірі [12, 16] Проективні тести, експеримент [5, 21] Тести ціннісних орієнтацій [4, 21] Тести самооцінки, методика Хоппе [10, 13] Спостереження, опитувальники інтересів [7, 8, 11, 17, 18, 19] Тести тривожності, проективні тести [2, 3, 4, 21, 22]
3.	Особливості емоційно-вольової сфери	Опитувальник УСК, спостереження, проективні тести [4, 11, 17, 21, 23]
4.	Рівень розвитку та	Тести Векслера, Равена, Айзенка,

	особливості пізнавальної сфери	Аматхауера та ін. [13, 18, 19]
5.	Стан системи міжособистісних стосунків, особливості поведінки та спілкування у групі.	Соціометричні дослідження, спостереження, опитувальник КОС [7, 16, 18, 19]

6. Завдання для самостійної роботи

№з/п	Зміст завдання
1	Складання студентами календарного графіку проходження практики та його узгодження з керівником практики і психологом установи.
2	Підбір необхідного методичного забезпечення. Вибір методик дослідження.
3	Проведення дослідження рівня розвитку психічних процесів.
4	Інтерпретація отриманих даних. Кількісний та якісний аналіз отриманих даних
5	Участь у роботі психологічного консилиуму. Обговорення результатів з іншими фахівцями
6	Складання протоколу психологічного консилиуму
7	Оформлення звітної документації про проходження практики.

IV. Політика оцінювання результатів практики

Вимоги:

- обов'язкове відвідування бази практики;
- активність студента під час виконання завдань, передбачених програмою практики;
- своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
- своєчасне оформлення та подання звіту на кафедру.

Не допустимо:

- пропуск занять без поважних причин;
- запізнення на заняття;
- користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача, вчителя, практичного психолога при необхідності виконання певних завдань, передбачених програмою практики);
- порушення дисципліни;
- списування та плагіат.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримання принципів та положень Етичного кодексу психолога (<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>);
- надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості

балів за вид діяльності балів). Перескладання відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

V. Підсумковий контроль

№ з/п	Види робіт	Максимальна оцінка керівника від бази практики (40%)	Максимальна оцінка керівника від факультету (60%)
1	Складання індивідуального плану проведення досліджень, його погодження з керівником практики	5	5
2	Розробка основних етапів психодіагностичного дослідження класу (паралелі) згідно з програмою практики	5	5
3	Вміння проводити діагностичне обстеження класного колективу (паралелі)	5	не оцінюється
4	Вміння здійснити обробку отриманих даних та інтерпретувати результати психодіагностичних обстежень	5	5
5	Вміння узагальнити та представити висновки щодо результатів психодіагностичних обстежень класного колективу (паралелі)	5	5
6	Вміння контактувати з членами колективу навчального закладу (учнями, вчителями, адміністрацією). Дотримання	5	не оцінюється

	норм і правил поведінки та техніки безпеки закладу проходження практики		
7	Обговорення ситуації в класі (паралелі) консиліумом, розробка та надання рекомендацій за результатами обстеження класним керівникам, педагогам-предметникам та адміністрації	5	5
8	Оформлення звіту про проходження практики (повнота, наявність всіх пунктів, якість підсумкового аналізу, своєчасність подання)	5	5
9	Оцінка захисту матеріалів практики і результатів дослідження в присутності комісії (компетентність, вміння представити і узагальнити результати проведеної роботи, давати аргументовані відповіді на питання)	не оцінюється	30
10	Всього	40	60

Методи та засоби діагностики результатів проходження діагностичної практики

На всіх етапах проходження діагностичної практики студенти отримують індивідуальні консультації у своїх викладачів-керівників.

У процесі здійснення практичної роботи передбачається заповнення студентом щоденника (як звітної документації) з практики встановленого зразка, в якому висвітлюються всі етапи роботи і форми контролю.

Упродовж всього періоду практики з боку методистів і керівників забезпечується безперервний контроль її ефективності. Після закінчення

практики студенти представляють керівнику практики від кафедри педагогічної та вікової психології звітну документацію.

Формою звітності за діагностичну практику є оформлений щоденник із зазначенням відомостей про виконання студентом всіх завдань програми практики, програма обстеження, отримані результати та висновки консиліуму і рекомендації стосовно корекції виявлених проблем.

Загальні вимоги до оформлення матеріалів звіту про проходження діагностичної практики

Після проходження діагностичної практики студент готує і здає в комісію із захисту практики щоденник із зазначенням даних про виконання всіх завдань практики та індивідуальних завдань. У випадку, коли студент проходить практику за угодою з установою, звіт практики може складатись індивідуально з урахуванням угоди на цільову підготовку.

Студент, що проходить практику, повинен оформити звіт

Звіт повинен містити наступну інформацію:

- Опис мети та завдань дослідження,
- Опис засобів, методик, які використовуються,
- Опис обсягу виконаної роботи,
- Інтерпретацію отриманих результатів,
- Протокол консиліуму та рекомендації стосовно корекції проблем навчання, поведінки чи розвитку
- Висновки, оцінку своєї діяльності, набутого практичного досвіду, пропозиції щодо удосконалення змісту і організації практики.

Звіт студента повинен відповідати таким правилам оформлення:

1. Обсяг звіту складає довільну кількість (не менше 10 сторінок) сторінок комп'ютерного набору. До загального обсягу входять титульна сторінка, план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел та додатки.
2. Текст набирається на аркушах паперу стандартного формату А-4 з використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman, кеглем 14, через 1,5 інтервали з дотриманням таких розмірів полів: верхнього і нижнього – 20 мм, лівого – 30 мм, правого – 10 мм.
3. Титульна сторінка оформляється за встановленою формою (див. додаток 1).

4. Заголовки розділів виконують великими літерами, симетрично до тексту, наприклад: ЗМІСТ, ОСНОВНА ЧАСТИНА, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ. Крапку в кінці заголовку не ставлять.

5. Список використаної літератури та інших документальних джерел, використаних під час роботи, розміщуються після висновків і оформляється відповідно до чинних стандартів.

Форми та методи контролю

Студенти повинні вести щоденник з практики встановленого зразку, в якому висвітлюються етапи роботи та їх зміст, який додається до звіту з практики. За результатами практики проводиться залік.

Після завершення практики і отримання відгуку від керівників щоденник практики здається на кафедру. Захист звіту практики проводиться у вигляді співбесіди з керівником практики від кафедри. Підсумкова оцінка формується наступним чином:

Розподіл балів, які отримують студенти

№ з/п	Види робіт	Максимальна оцінка керівника від бази практики (40%)	Максимальна оцінка керівника від факультету (%)
1	Складання індивідуального плану проведення досліджень, погодження з керівником практики	5	5
2	Розробка основних етапів діагностичного дослідження су (паралелі) згідно з програмою практики	5	5
3	Вміння проводити діагностичне обстеження класного колективу (паралелі)	5	не оцінюється
4	Вміння здійснити обробку отриманих даних та інтерпретувати результати	5	5

	ходіагностичних обстежень		
5	Вміння узагальнити та представити висновки щодо результатів психодіагностичних обстежень класного колективу (паралелі)	5	5
6	Вміння контактувати з членами колективу навчального закладу (учнями, вчителями, адміністрацією). Дотримання норм етичних правил поведінки та техніки безпеки закладу проходження практики	5	не оцінюється
7	Обговорення ситуації в класі (паралелі) консилиумом, підготовка та надання рекомендацій щодо результатів обстеження класним керівникам, педагогам-психологам та адміністрації	5	5
8	Оформлення звіту про проходження практики (повнота, об'єктивність всіх пунктів, якість сумарного аналізу, своєчасність надання)	5	5
9	Оцінка захисту матеріалів практики і результатів проходження в присутності комісії спеціалістів, вміння представити і узагальнити результати проведеної роботи, надати аргументовані відповіді на запитання)	не оцінюється	30

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

VII. Рекомендована література та методичні рекомендації щодо проходження практики

Методичні рекомендації щодо проходження практики

1. Аврамченко Н. В. Практична спрямованість студентів-психологів під час проходження практики : метод. рек. – К: НПУ ім. М. Драгоманова. – 2007. – 64 с.
2. Гошовська Д.Т. Пропедевтична практика (психолога-стажиста): методичні рекомендації для студентів факультету психології та соціології. - Луцьк, 2020. - 15с.
3. Гошовська Д.Т. Діагностична (виробнича) практика: методичні рекомендації для студентів факультету психології та соціології- Луцьк, 2020.-63с.
4. Загальна психологія : методичні рекомендації до лабораторного практикуму. / уклад. О.В. Кихтюк, А.Б. Мудрик, О.А. Соловей, Т.В. Федотова – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 156 с.
5. Методичні рекомендації до організації навчально-дослідницької діяльності студентів та написання наукових робіт/ Укладач О. Є. Іванашко. – Луцьк, РВВ «Вежа» ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. – 60 с.
6. Мудрик А. Б. Соціально-психологічна діагностика : метод. рек. до самот. та індивід. роботи студ. / уклад. А.Б. Мудрик; Східноєвропейський нац. ун-т імені

Лесі Українки, Ф-т психології, каф. заг. та соц. психології. – Луцьк : СЄНУ ім. Лесі Українки, 2012. – 45 с.

7. Мудрик А. Б. Загальна психологія : навч-метод. матеріали до курсу / Алла Богданівна Мудрик. – Луцьк : Вежа–Друк, 2013. – 37 с.
8. Мудрик А.Б. Загальна психологія : навчальний посібник. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 190 с.
9. Соціально-психологічний тренінг: теорія та практика [Текст]: навч. посіб. / Кульчицька А. В., Мудрик А.Б., Соловей-Лагода О.А., Федотова Т.В. – Луцьк : Вежа-Друк, 2020. – 168 с.

Рекомендована література

1. Айви А. Психологическое консультирование и психотерапия / Айви А. – М., 1999. – 356с.
2. Бондаренко О. Психологічна допомога особистості / О. Бондаренко - Харків, 1996. - 296с.
3. Власова Т. А. Дети с отклонениями в развитии / Т. А. Власова, М. С. Певзнер – М.,1997. – С.77-96.
4. Горностай П. П. Теория и практика психологического консультирования / П. П. Горностай, С. В. Васьковская // Проблемный подход. – К., 1995.- С.37-86.
5. Ілляшенко Т. Д. Діти з затримкою психічного розвитку та їх навчання / Т. Д. Ілляшенко – К., 1997.- 294с.
6. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас – М.,1999. – 423с.
7. Лебединская К. С. Дети с нарушениями общения / К. С. Лебединская – М., 1999. – С.57-84.
8. Лурия А. Р. Умственно отсталый ребенок / А. Р. Лурия – М.,1991.- 296 с.
9. Максименко С. Д. Теоретичні основи побудови принципів та критеріїв психологічної організації навчання / С. Д. Максименко // В кн.: Психологічна організація умов розвитку суб'єкта учіння. – К., 1996. – С.18-48.
10. Немов Р. С. Психология: В 3 кн. 2-е изд. / Р. С. Немов // Кн. 2. Психология образования. – М., 1995. – 398 с.
11. Обухова Л. Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы / Л. Ф. Обухова // 2-е изд. – М., 1996.- С.38-54.
12. Пайнс Є. Практикум по социальной психологии / Пайнс Є., Маслач К. – СПб., 2000.- С.28-39.
13. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста / Ф. Райс // 8-е изд. – Санкт-Петербург, 2000.- С.23-78с.
14. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції / Т. С. Яценко –К.,1996. – С.34-67.